

SON GİREN İLK ÇIKAR (LIFO) YÖNTEMİNİN VERGİSEL BOYUTU

Sakıp ŞEKER *

AGENEL AÇIKLAMA

4008 Sayılı Kanun ile Vergi Usul Kanunu'nun 274.maddesi "mükellefler satın aldıkları veya imal ettikleri emtianın maliyet bedelini, **son giren ilk çıkar yöntemi** uygulamak suretiyle de tespit edebilirler. Bu yöntemi seçenler en az beş yıl süre ile bu yöntemden vazgeçemezler" şeklinde değiştirilmiştir.

Kanun değişikliğinin gerekçesi, "para değerindeki düşüşlerin stok değerinde yarattığı suni artışlar yoluyla mükelleflerin fiktif kazançlar üzerinden vergi ödemelerinin önlenmesi" olarak ifade edilmiştir.

Bu yazımızda dönem sonu stoklarının değerlemesinde uygulanabilecek yöntemlere kısaca değinilerek son giren ilk çıkar (Last in First Out/LIFO) yönteminin işletmeler üzerindeki vergisel etkileri ile aynı konuda Gelir Vergisi Kanunu'nun 41 ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15.maddelerinde yapılan değişiklikler açıklanmaya çalışılacaktır.

BDEĞERLEMENİN VERGİ HUKUKU YÖNÜNDEN ÖNEMİ

Değerleme, vergi matrahının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespitidir. (VUK Md. 258)

Bütün işletmeler hesap dönemi sonunda mevcutlarını, alacaklarını ve borçlarını tespit ettikten sonra, bunları para cinsinden değerlemek suretiyle, dönem içindeki ticari faaliyetin kârla mı zararlı mı kapatıldığını ölçmek durumundadır. İşletme sahip ve yöneticileri kendi kârlılık ve basanlarının seviyesini ölçmek, uzun dönemli kararlar alabilmek için değerlendirme yaparken, Devlet de alacağı vergilere temel olacak değerlerin (matrahın) doğru tespiti için bazı yasal kurallar koyma gereğini duymuştur. Bu nedenle Vergi Usul Kanunu'nda değerlendirmeyle ilişkin pek çok hüküm bulunmaktadır.

1. Stokların Değerlemesinin Vergi Hukuku Ve Ticaret Hukukundaki Yeri:

Fiyatlar genel seviyesindeki aşırı yükselmeler işletmelerin stoklarının değerlemesini ve dönem kârlarını doğrudan etkilemektedir. Stokların yüksek değerlendirilmesi işletmelerin kârlarının yüksek çıkmasına ve sonuçta fazla vergi ödemele

rine neden olur. Stokların düşük değerlendirilmesi de Devleti vergi kaybına uğratar.

Vergi Usul Kanunu'nda bazı istisnalar hariç işletmelerin stoklarını **maliyet bedelinin** altında değerleyemeyecekleri konusunda yasaklayıcı hükümler olduğu halde, Türk Ticaret Kanunu'na göre, değerlemenin daha serbestçe yapılması mümkündür. TTK'nın 75.maddesinde, işletmelerin "**aktiflerini en çok bilançolarının işletme için haiz oldukları değer üzerinden**" değerleyebileceklerine ilişkin hüküm vardır. Sermaye şirketleri ise, "**aktiflerini en fazla maliyet değerleri üzerinden**" değerleyebilirler. (TTK Md. 460461) Başka bir ifade ile sermaye şirketleri aktif kıymetlerini maliyet bedelinin altında belirleyebilecekler, ancak üstünde belirleyemeyeceklerdir. Sermaye şirketleri için getirilen sınırlamanın amacı, şirket ortaklarını ve üçüncü şahısların haklarını korumak olmalıdır, VUK'daki sınırlamaların amacı ise, vergi güvenliğini ve eşitliğini sağlamaya yöneliktir. Ancak hemen belirtelim ki, işletmeler bilançolarını TTK hükümlerine uygun düzenleseler dahi vergi beyannamelerinin düzenlenmesinde VUK'un değerlemeye ilişkin hükümlerine uymak zorundadırlar. Ayrıca, mükellefler bilançolarını ve diğer mali tablolarını Tekdüzen Hesap Planına göre düzenlemek durumundadırlar.

2. Başlıca Değerleme Yöntemleri

VUK'un 274 ve 275.maddelerinde, satın alınan veya imal edilen emtianın

maliyet bedeli ile değerleneceği belirtilerek, bütün mükelleflerin değerleme işlemlerini tek bir esasa göre tespit etmesi amaçlanmıştır. Anılan kanunun 262.maddesinde maliyet bedelinin, iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi ve- yahut değerinin artırılması için yapılan ödemelerle, bunlara müteferri bilimum giderlerin toplamı olduğu belirtilmiştir.

İmal edilen emtianın maliyet bedelinin tespitinde;

Mamulün meydana getirilmesinde harcanan ilk ve ham maddelerin bedeli,

Mamule isabet eden işçilik,

Genel imal giderlerinden mamule düşen hisse,

Genel İdare giderlerinden mamule düşen hisse(ihtiyarik var

Zorunlu olan ambalaj malzemelerinin bedelinin imal edilen emtianın maliyetine ilave edilmesi gerekir.

Öte yandan, mükellefler, emtianın şans bedelinin, maliyet bedelinin %10 ve daha fazla bir düşüklük göstermesi halinde maliyet bedeli yerine emsal bedeli ile değerleme yapabilirler (VUK Md. 274)

VUK'un 274.maddesinin değişmeden önceki şeklinde, satın alınan emtianın dönem sonu stok değerinin hangi yöntemle belirleneceği konusunda bir açıklık bulunmadığı halde, imal edilen emtianın maliyet bedelini düzenleyen 275 .maddenin son fıkrasında, imal edilen emtianın maliyet bedelinin kanunda sayılan unsurlar dikkate alınarak istenilen usulde hesaplanabileceği belirtilmekteydi. 4008 Sayılı Kanun ile 274.maddede yapılan değişiklikle, gerek satın alınan gerekse imal edilen emtianın maliyet bedelinin LIFO yöntemi ile hesaplanabileceği hüküm altına alınmıştır.

Bugüne kadar ki uygulamada, satın alınan emtianın hangi yöntemle hesaplanacağı kanunda belirtilmemiş olmakla birlikte stokların esas itibariyle "Fiili maliyet" yöntemi, ile hesaplanması gerektiği kabul edilmiştir. Çünkü, 262. maddede yapılan tanımlama bu usul öngörmektedir. Danıştay'ın görüş ve karalan da bu yönde olmuştur. (2)

Satın alınan veya imal edilen emtianın maliyet bedelini hesaplamaya yarayan pek çok yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemlerin en çok kullanılan bir kaçı hakkında aşağıda kısa açıklamalarda bulunulacak ve LIFO yöntemi diğer bazı yöntemlerle karşılaştırılacaktır.

a. Fiili (gerçek) Maliyet Yöntemi:

Bu yöntemde, satın alınan veya imal edilen malın dönem sonu stok değeri; o mal için doğrudan veya dolaylı olarak yapılan tüm harcamalar dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Bu yönteme "spesifik maliyet" veya "has maliyet" adı da verilmektedir.

Bu yöntemi uygulayabilmek için stokta kalan malların hangi fiyatlardan alındığı veya kaça imal edildiklerinin bilinmesi gerekir.Aynı şekilde satışlarda kartlar üzerinden veya bilgisayar kayıtlarından çok iyi izlenmelidir.Ancak bu yöntemin ürün çeşidi çok olan işletmelerde uygulanması oldukça zor olduğu için kısmen aynı sonucu veren diğer yöntemler kullanılmaktadır. VUK'a uygun olan değerleme yöntemi esas itibariyle bu yöntemdir.

b. Ortalama Maliyet Bedeli Yöntemi:

Mal eşitlerinin çok ve sirkülasyonunun yüksek olduğu işletmelerde stok değerlerinin fiili maliyet yöntemi ile hesaplanması hemen hemen imkansızdır. Fiili maliyet bedeli yöntemine en yakın sonucu veren maliyet bedeli yöntemi "Ortalama Maliyet Bedeli" yöntemidir. Bilindiği gibi bu yöntemin de yaygın olarak kullanılan üç türü vardır:

Basit ortalama, Ağırlıklı ortalama, Hareketli ağırlıklı ortalama.

Vergi uygulamasında daha çok "ağırlıklı" ve "hareketli ağırlıklı" ortalama yöntemleri kullanılmaktadır.

c. İtibari Maliyet Yöntemi:

İşletmelerin satın aldıkları malların çeşitleri ve şans devir hızı arttıkça fiili maliyet veya ortalama maliyet yöntemiyle hesaplanması güçleşmektedir. Bu yöntemde, dönem sonu stoklarda kalan malın hangi parti mal alışından kaldığı dikkate alınmadan bir takım varsayımlarla stoklardaki malların değerlemesi yapılmaktadır. Bu yöntemin yaygın olarak kullanılan ve bilinen iki türü vardır.

ca. İlk Giren İlk Çıkar (First in First Out/FIFO) Yöntemi:

Adından da anlaşılacağı üzere bu yöntemin esası, satılan veya imalata verilen malların işletme stoklarına ilk giren mallardan olduğu varsayımına dayanmaktadır. Dönem sonunda stokta kalan malın değeri, stoğa en son giren mal üzerinden hesaplanır.

Bu değerlendirme yönteminin uygulanması için, işletmeye ilk giren malın ilk defa satılması ya da kullanılması gerekmez. İlk giren mal satılsın veya satılmasın, bu yöntemde ilk giren malın ilk çıktığı kabul edilerek değerlendirme en son giren malların maliyetlerine göre yapılır.

cb. Son Giren İlk Çıkar Yöntemi (Last in First Out/LIFO):

Bu yöntem, FIFO yönteminin tersi bir yöntemdir. Satılan veya imalata verilen ya da işletmeden çekilen malların işletmeye en son giren mal olduğu kabul edilerek, dönem sonunda işletmeye ilk giren malların maliyet bedelinden başlamak suretiyle stokların maliyetleri hesaplanır (Bu yöntemde de stoklarda bulunan malların satış sırası önemli değildir).

Fiyatlar genel seviyesininin yüksek olduğu dönemlerde, işletmelerin bu yöntemde göre stoklarını belirlemeleri halinde, dönem sonu stok değerleri düşük değerlendirilmiş olacaktır. Ancak, bu yöntemde fiyatların düştüğü dönemlerde stok değerleri yüksek tespit edilmiş olur.

d.Diğer Stok Değerleme Yöntemleri

Yukarda belirtilenlerin dışında başka stok değerleme yöntemleri de vardır.Ancak bu yöntemlerin bazılarının vergi mevzuatımıza göre uygulanması mümkün değildir,bazıların da kullanımı yaygın değildir.Diğer stok değerleme yöntemlerinin belli başlıları şunlardır:

Standart maliyet yöntemi(imalat işletmelerinde kullanılan bir yöntemdir)

Temel stok yöntemi Yeni giren ilk çıkar (NIFO) yöntemi Piyasa fiyatı ile

değerleme yöntemi Perakende şans fiyatı ile değerlendirme yöntemi Son fatura

yöntemi.

Fiyatların hızlı arttığı ekonomilerde,farklı stok değerlendirme yöntemlerinin farklı sonuçlar doğurduğunu ve dönem kanmı nasıl etkilediğini görmek bakımından konuyu basit bir örnek yardımıyla açıklayalım.Fiyatların hiç değişmediği bir ekonomide.farklı stok değerlendirme yöntemlerine hiç ihtiyaç olmayacaktı.Öyle bir ekonomide bütün değerlendirme yöntemlerinin sonuçları aynı olacaktır.

		' işletmenin Mal Alış, Satış Ve Envanter Kayıtlarına ilişkin Bilgiler ^			
m		< çtKAtf Adtet		Aflet	
	»)				
	GİREN				
	Adet				
	İlttiati				
	yet{TL				
)				
1.	(A)	3.000.	2.000.7.000.500.50	1.000.1.000.500.500.	
y1	Par	1.000.	0.8.000.4.000.	1.000.2.000.	
1	ti	8.000.			
I.	(B)	1.500.			
y1	Par	1.000.			
1	ti	1.000.			
2.	De	1.500.			
y1	vir(9.000.			
1	A)	3.000.			
2.	De	6.000.			
y1	vir(5.000.			
1	B)				
2.	LP				
y1	arti				
1.	2.P				
2.	arti				
y1					
1					

1.YILIN STOK DEĞERLERİ

YÖNTE Mt	GİRİŞ ADET ^MALİYET	ÇIKAN ADET	KALAK STOK ADET DEĞERİ
1.FİİH Maliyet	3.000.8.000.	1.000.1.5 00.	2.000.7.000. 1.000. 1.000.000.1.000
2.Ağır. Ört.	11.000. 3.000.8.000.11. 000.	1.000.1.5 00.	. 1.500.000. 9.000. 2.000.7.000.9. 2.000. 2.500.000. 1.000.1 1.000. >
3.FIFO	3.000.8.000.11. 000.	1.000.1.5 00.	3.000.6.000.9. 000. 2.000. 3.000.000.2.000. 3.000.000. J
4.LIFO	3.000.8.000.	1.000.1.5 00.	1.000.~HÖÖÖ. 2.000. 2.000.000.

2.YILIN STOK DEĞERLERİ

YÖNTE Mi	ADET AÖET	&MAUYET	KALA^f STOK	^DKĞERT
Fiili Maliyet	DeviKA) 1.000.Devi	1.000. 500.1.500.	500.500.1.000. 2.000.	500.000.750.000.3.000.000.1 0.000.000.
Ağır. Ört.	r(B) 1.000.1.Par	500.3.000. 8.000.5.000.		
FIFO	ti	4.000.		
LIFO	9.000.2.Pa rti 6.000.			
	Toplam 17.000. Devir 2.000.1.Pa rti 9.000.2.Pa rti 6.000.			
	Toplam 17.000. Devir 2.000.' 1.Parti 9.000.2.Pa rti 6.000.	13.000. 1.363. 1 3.000. V 13.000.5.000. J 1.500. 2.000.3.000. 9.000.5.000. 2.000.	4.000.4.000. 4.000.	14.250.000.14.053.160. 20.000.000.

	13.000.	4.000.	20.000.000.
Toplam	1.000.1.500.	1.000.1.000.2.0	1.000.000.1.500.000.6.000.00
17.000.	3.000.	00.	0.
Devir(A)	7.000.5.000.		
1.000.Devi	<u>6.000.</u> 13.000		
r(B)	.		
1.000.1.Par			
ti			
9.000.2.Pa			
rti			
6.000.			
		4.000.	8.500.000.
Toplam			
17.000.			

Görüleceği üzere, farklı yöntemler uygulamak suretiyle farklı stok değerleri hesaplanmıştır. Bunlardan fiili maliyet bedeli yöntemi ile ağırlıklı ortalama yönteminin sonuçları kısmen birbirine yakın çıkmış olup, FIFO yönteminde değer çok yüksek, LIFO yönteminde ise çok düşük çıkmıştır. Bu yöntemler içinde en avantajlı olanı kuşkusuz LIFO yöntemidir. Çünkü dönem kan az çıkacağı için ödenecek vergi de o nispete az olacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken diğer bir konu ise, LIFO yönteminin stoklu çalışan bir firmada esas etkisini ikinci yıl gösterdiği'dir. 2. yılda da stok değerleri 1. yıldan devreden malların değeri üzerinden hesaplanmıştır. Bu yönü ile LIFO yöntemi "Temel Stok Yöntemi"ne dönüşmektedir.

CLIFO YÖNTEMİNİ UYGULAMA ÖZELLİKLERİ

1. Lifo Yöntemini Seçen Mükellefler Bu Yöntemden 5 Yıl İçinde Geri Dönemeyecekleri.

LIFO yönteminin amacı, yüksek enflasyon dönemlerinde işletmelerin öz varlıklarını daha az vergi almak suretiyle korumaktır. Çünkü yüksek fiyat artışlarının olduğu dönemlerde işletmeler sattıkları malları aynı fiyatla yerine koyamamaktalar ve bu durum sermaye yapısının bozulmasına neden olmaktadır. Ancak, işletmelere tanınan bu avantaj, fiyatların düşmesi halinde tersine dönebilecektir. Açık söylemek gerekirse, Türkiye'deki mükellefler için böyle bir tehlike ufukta görünmemektedir!

4008 Sayılı Kanun ile 274. maddede yapılan değişiklikte, LIFO yöntemini seçen mükelleflerin beş yıl içinde bu yöntemden geri dönmeleri yasaklanmaktadır. Yasaklamanın amacı ve mantığını anlamak güçtür. (Kanun gerekçesinde yer almamaktadır.) Keza, bu yöntem mükelleflere tanınan bir hak'tır. Mükelleflerin bu hakkı kullanmaktan belli bir süre sonra geri dönmelerinin engellenmesine ne genel olduğu anlaşılamamaktadır. Fiyatlarda genel bir düşüş olmadığı sürece yasak koymanın hiç bir anlamı yoktur. Mükelleflerin gelecek yıllarda ekonominin izleyeceği seyri şimdiden bilmelerine imkan olmadığına göre, geriye dönüşü yasaklama, uygulamada bazı tereddütlere yol açabilir. LIFO yönteminin uygulama usul ve esaslarını belirleme yetkisi Maliye Bakanlığı'na verilmiştir. Bakanlık bu konuda henüz tebliğ yayınlamamıştır. Bize göre yasaklama sadece vergi kaybına neden olacak bir durumda söz konusu olmalıdır.

2. İşletmeler Farklı Mal Gruplarını Farklı Değerleme Yöntemleriyle Değerleyebilirler mi?

VUK'un 260. maddesinde; değerlemede, iktisadi kıymetlerin her birinin tek başına nazara alınacağı belirtilerek, temülün aynı cinsten sayılan malların ve düşük kıymetli müteferrik eşyanın toplu olarak değerlendirilebileceği ifade edilmektedir. Bu hüküm karşısında mükellefler bazı mal veya mal gruplarını LIFO yöntemi ile değerlerken bazı mal gruplarını da başka bir değerlendirme yöntemiyle (örneğin, ağırlıklı ortalama ile veya emsal bedeli ile) değerleyebileceklerdir. Ancak bizim önerimiz işletmelerin mümkün olduğunca bütün mal gruplarında aynı yöntemi uygulamalarıdır. Örneğin dayanıklı tüketim malları ticareti yapan bir firma buzdolaplarını ayrı, çamaşır makinelerini ayrı değerlendirme yöntemiyle değerleyemez. Bununla birlikte tek tek sayılması kolay olan mallar LIFO yöntemine göre değerlendirirken sayıca çok, değeri düşük mallar ortalama maliyet bedeli veya değeri düşen mallar emsal bedeli ile (VUK'un 267. maddesinin ikinci sırası hariç) ile değerlendirilebilir.

DLIFO YÖNTEMİNE GÖRE DEĞERLEME YAPANLAR, FİNANSMAN GİDERLERİNİN BİR KISMINI VERGİ UYGULAMASINDA GİDER OLARAK İNDİREMEYECEKLERDİR.

4008 Sayılı Kanun ile Gelir Vergisi Kanunu'nun 41 ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15. maddesine eklenen sırasıyla 8 ve 13 numaralı bent hükümleri

leriyle; LIFO yöntemini uygulayan veya yeniden değerlendirme yapan mükellefler işletmede kullandıkları yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kar payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yaptıkları giderler ve maliyet unsurlarının belli bir kısmının dönem kazancının tespitinde gider veya maliyet olarak dikkate alınamayacaklardır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 41. maddesine (Gider Kabul Edilmeyen Ödemeler) eklenen bent hükmü aşağıdaki gibidir:

"8.Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre, **dönem sonu stoklarını son giren ilk çıkar yöntemine göre değerleyen** veya amortismanına tabi iktisadi kıymetlerini yeniden değerlemeye tabi tutanların, işletmede kullandıktan **yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kar payı, kur farkı** ve benzeri adlar altında yaptıkları giderler ve maliyet unsurları toplamına (yatırımın maliyetine eklenenler hariç) aşağıdaki **indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısmın % 25'i**.

İndirim oranı, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, ilgili kuruluşlardan alınan bilgilere göre Maliye Bakanlığı'nca o yıl için hesaplanan ortalama **ticari kredi faizi oranına** bölünmesi suretiyle bulunur.

Sanayi siciline kayıtlı **imalatçıların imalat faaliyetlerinde kullandıkları yabancı kaynaklara ait gider ve maliyet unsurlarına bu bent hükmü uygulanmaz.**

Bu bendin birinci paragrafında yer alan %25 oranını, %100'e kadar artırmaya Bakanlar Kurulu; bendin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye ise Maliye Bakanlığı yetkilidir."

Gelir Vergisi Kanunu'na paralel olarak Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15. maddesine (Kabul Edilmeyen İndirimler) eklenen 13 numaralı bent hüküm ü de şöyledir.

"Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre, **dönem sonu stoklarını son giren ilk çıkar yöntemine göre değerleyen veya amortismanına tabi sabit kıymetlerini yeniden değerlemeye** tabi tutan kurumların (**Bankalar, Sigorta Şirketleri ve Finans Kurumları** hariç) Gelir Vergisi Kanunu'nun 41.maddesinin 8 numaralı bendindeki esaslar çerçevesinde hesapladıkları giderler"

Gerek Vergi Usul Kanunu'nun 274. maddesinde LIFO yöntemine ilişkin değişiklik, gerekse Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarındaki ilgili değişikliklerin yürürlük tarihi 4008 Sayılı Kanun'un 40/2.maddesine göre **1.1.1996** dır. Değişikliklerin yaklaşık 2 yıl sonra yürürlüğe girecek olması, kanun değişikliğinin önemini azaltmaktadır.

1. Ticari Kazancın Tespitinde Gider veya Maliyet Olarak Kabul Edilmeyecek Finansman Giderinin Hesabı

Kanun gerekçesinde, " giderlerin gerçek **tutar ile dikkate alınması**" olarak ifade edilen madde hükmünün esas amacı, işletmeleri özkaynak kullanımına yöneltmektir. Mükellefler kanunun yürürlüğe gireceği tarihten itibaren tahakkuk edecek faiz, komisyon, kur farkı gibi finansman giderlerinin bir kısmını ticari kazancın tespitinde gider veya maliyet unsuru olarak değerlendiremeyeceklerdir.

Konu vergisel boyutta ele alınırsa, finansman giderlerinin enflasyon oranı üzerindeki kısmının vergi uygulamasında gider veya maliyet olarak kabul edilmemesi doğru bir yaklaşım tarzıdır.

Bilindiği gibi, ülkemizde faiz ve menkul kıymet gelirleri son derece düşük oranlarda vergilendirilmekte, hatta bazı menkul kıymet gelirleri tamamen vergi dışında tutulmaktadır. Banka ve finans kurumlarına tanınan vergi istisnaları da dikkate alınırsa, devlet gelirinden vergi almadığı faizi, vergi uygulamasında gider olarak kabul etmek suretiyle büyük miktarda vergi kaybına neden olmakta, hatta bu durum sosyal dengeleri de bozmaktadır. Sadece yeniden değerlendirme ve LIFO yöntemi uygulayanlarda değil, esasen bütün

mükelleflerde, "faiz" giderlerinin belli bir oranının, (enflasyon oranı üzerinde ödenen faizin) ticari kazancın tespitinde gider olarak kabul edilmemesi gerekir. Yeni düzenlemenin kapsamı yeniden değerlendirme ve LIFO yöntemini uygulayan mükelleflerle sınırlı tutulunca, her iki yöntemin de vergisel avantajı zayıflatılmış olmaktadır. Sonuç olarak yabancı kaynak kullanmayan mükellefler avantajlı hale gelmekte, yabancı kaynak kullananlar ise cezalandırılmaktadır. Ancak, bunun ekonomi üzerinde yaratabileceği diğer olumsuz etkilerini gözardı etmemek gerekir.

Kanun hükmüne göre, indirim oranı, yeniden değerlendirme oranının Maliye Bakanlığı'nca tespit edilecek ortalama ticari kredi faiz oranına bölünmesi suretiyle bulunacaktır. İndirim oranının uygulanması sonucunda bulunan miktarın %25'i ticari kazancın tespitinde gider veya maliyet unsuru olarak kabul edilmeyecektir.

Konuyu bir örnekle açıklamak gerekirse; yeniden değerlendirme oranının %70, ortalama ticari kredi faiz oranının %90 olması halinde; indirim oranı $(70/90=)$ %77 olacaktır. İşletme 100 milyon lira faiz ve komisyon gideri yapmış ise finansman giderinin $(100.000.000 \times \%77) = 77.000.000 \times \%25 = 19.250.000$. TL'lik kısmı gider veya maliyet olarak dikkate alınmayacaktır.

Buna göre, yeniden değerlendirme oranı sabitken ticari kredi faiz oranı yükseldikçe veya aradaki fark açıldıkça indirimi kabul edilmeyecek tutar azalacaktır. Yeniden değerlendirme oranı ile ticari kredi faiz oranının eşit olması halinde ise, finansman giderlerinin %25'i gider veya maliyet olarak kabul edilmeyecektir. Gerçekte, ortalama ticari kredi faiz oranı arttıkça indirilemeyecek finansman giderinin de artması gerektiği halde, kanunda yer alan hesaplama yöntemi bu sonucu vermemektedir.

Bize göre, kanundaki ifadenin şöyle olması gerekirdi: "Yeniden değerlendirme oranının, ortalama ticari kredi faiz oranına bölünmesi suretiyle bulunan oranın, finansman giderlerine (faiz, komisyon, kur farkı vb.) uygulanması sonucu hesaplanan miktar ticari kazancın tespitinde gider veya maliyet olarak dikkate alınır, kalan kısım dikkate alınmaz"

Bu durumda örnekteki indirilemeyecek faiz tutan 23.000.000. TL olacaktır. Bu oran, reel faiz oranını ifade etmektedir. Zaten amaç enflasyonun üzerinde ödenen faizlerin ticari kazancın tespitinde dikkate alınmasını önlemektir.

Öte yandan, işletmeler kredileri kullanırken ödeyecekleri faizin ne kadanni indirim konusu edemeyeceklerini önceden hesaplamak isteyeceklerdir. Oysa bu yöntem ile, hesaplamının daha önceden karar verme aşamasında yapılması mümkün değildir. Bu belirsizlik işletme yöneticilerinin doğru karar almalarını olumsuz yönde etkileyecektir.

İndirim oranının hesabında kullanılacak ortalama ticari kredi faiz oranı, Maliye Bakanlığı'nca, ilgili kuruluşlardan (Merkez Bankası, DİE ve Bankalar Birliği gibi kuruluşlardan) temin edilecek bilgiler yardımıyla hesaplanacaktır. Hiç olmazsa, indirim oranının da yeniden değerlendirme oranı ile birlikte açıklanmasında yarar vardır. Ancak, uygulamanın 1996 yılına bırakılması, kanun değişikliği ile istenilen amacın gerçekleşmesini geciktirmektedir.

2. Yeni Düzenleme İmalat İşletmeleri, Bankalar, Sigorta Şirketleri ve Finans Kurumlarını Kapsamamaktadır.

FIFO yöntemini uygulayan veya yeniden değerlendirme yapan mükelleflerden; Sanayi siciline kayıtlı imalatçılar, Bankalar, Sigorta şirketleri Finans kurumları

kullandıkları kredilere ilişkin faiz komisyon kur farkı gibi giderlerin indirmesine sınırlama getiren söz konusu düzenlemenin kapsamı dışında tutulmuşlardır.

Öte yandan, parantez içi hükmü ile, yatmm maliyetine eklenen finansman giderleride yeni uygulamanın dışında bırakılmıştır.

**3. Yatırımlara ilişkin Finansman Giderlerinin Tamamı Maliyet
UNSURLARI OLARAK KABUL EDİLECEKTİR.**

163 No'lu VUK Genel Tebliği'nde; yatırımların finansmanında kullanılan kredilerle ilgili faizlerden kuruluş dönemine ait olanların sabit kıymetle birlikte amortisman yoluyla itfa edilmek üzere yatmm maliyetine eklenmesi gerektiğinin zorunlu olduğu işletme dönemine ait olanların ise, ilgili buldukları yıllarda doğrudan gider yazılması ya da maliyete intikal ettirmek suretiyle amortismanına tabi tutulması, kur farklarının da sabit kıymetin iktisap edildiği dönem sonuna kadar olanların sabit kıymetin maliyetine eklenmesi, daha sonra ortaya çıkan

İşletmenin Mal Alış, Satış Ve Envanter Kayıtlarına İlişkin Bilgiler

YIL	MAL ALIŞ	ÖLÇÜ	ÇIKAN	Atfet	KALAN	Adet
1.	(3.000	2.000	7.000	500	50
y	A	.	0.8.000	4.000	0.1.000	2.000
ıl)P	1.000				J
1.	ar	.8.00				
y	ti	0.				
ıl	(1.500				
2	B	.1.00				
.)P	0.				
y	ar	1.000				
ıl	ti	.1.00				
2	D	0.				
.	e	1.500				
y	vi	.9.00				
ıl	r(0.				
2	A	3.000				
.)	.6.00				
y	D	0.				
ıl	e	5.000				
2	vi	.				
.	r(.				
y	B					
ıl)					
	l.					
	P					
	ar					
	ti					
	2.					
	P					
	ar					
	ti					

1.YILEV STOK DEĞERLERİ

DEĞERLEM E YÖNTEMİ	GİRİŞ ADET & MALİYET	ÇIKAN ADET	KALAN STOK ADET DEĞERİ
1. Fiili Maliyet	3.000.8.000.	1.000.1.50	2.000.7.000.
		0.	1.000.1.000
			. 1.500.000.
			2.000.
	11.000.		2.500.000.
2.Ağır. Ört.	3.000.8.00	1.000.1.50	2.000.7.00
	0.	0.	0.
			1.000.1
			1.000.*2.726.00
			0.
			2.000.J

	<u>11.000.</u>			
3.FIFO	3.000.8.00 0.	1.000.1.50 0.	3.000.6.00 0.	2.000. 3.000.000.
	<u>11.000.</u>		<u>9.000.</u>	<u>2.000.</u> 3.000.000.
4.LIFO	3.000.8.00 0.	1.000.1.50 0.	1.000.800 0.	2.000. 2.000.000.İ
	<u>11.000.</u>		<u>9000.</u>	<u>2.000.</u> 2000.000.:

kur farklarının ise, gider yazılması veya maliyete intikal ettirilerek amortisman konusu yapılması gerektiği şeklinde açıklama yapılmıştır.(3)
4008 Sayılı Kanun'a göre, finansman giderlerinden ilgili sabit kıymetin maliyetine intikal ettirilmeyen kredi faiz, komisyon, kur farkı gibi giderlerin tamamının dönem gideri olarak kabul edilmesi mümkün olmayacaktır. Ancak yatırımların maliyetine ilave edilecek finansman giderlerinin tamamı maliyet unsuru olarak kabul edilecektir.

E SONUÇ

LIFO yöntemi bir vergi istisnası veya muafiyeti getirmemektedir. Bu yöntemin uygulanması ile mükellefler, bir anlamda, bu yıl ödeyecekleri verginin bir kısmını gelecek yıl ödemiş olacaktır. Başka bir anlatımla FIFO yöntemi, enflasyon dönemlerinde vergi erteleme etkisi göstermektedir.

LIFO yöntemi: yeniden değerlendirme yöntemine benzemektedir. Yeniden değerlendirme sabit kıymetlerin kayıtlı değerlerini gerçek değerlere yükseltirken, LIFO yöntemi de ticari malların defterde kayıtlı değerlerini gerçek fiyatlara farklı bir yöntemle yükseltmiş olmaktadır. Burada malların kayıtlı değerleri gerçek değerlerin altında görünmekte, ancak vergi uygulaması yönünden, firmanın "gerçek" kan vergilendirilmektedir.

Gerek yeniden değerlendirme uygulaması gerekse vergi mevzuatımıza 3946 Sayılı Kanun ile giren GVK'nın 38, mükerrer 81 ve geçici 39/5. maddelerindeki düzenlemeler de benzer nitelikteki düzenlemelerdir. Bu ve benzeri yöntemlerin hepsinin enflasyon dönemlerinde firmaların ayakta kalmaları için geliştirilen ekstra yöntemler oldukları bilinmeli ve geçici oldukları unutulmamalıdır. Bütün dileğimiz, ülkemiz ekonomisinin ekstra yöntemlere ihtiyaç göstermeyecek sağlıklı bir yapıya en kısa sürede kavuşmasıdır.

KAYNAKÇA

1. M. Nadir ARICA Vergi Usul Kanunu, Ankara 1985 s.9941000

2. Şükrü KIZILOĞLU Vergi Usul Kanunu ve Uygulaması. Savaş Yayınları Cilt 6. s.22732279

3. Gürcan GÜNESER. Malların Değerlemesi Vergi Sorunları Dergisi 1990/4 s. 4558

4. Hasan YALÇIN Dönem Sonu Mal Stoklarının Değerlemesinde Uygulanabilecek Stok Değerleme Yöntemleri. Vergi Dünyası Dergisi. Haziran 1991 Sayı:118 s.2428

5. Nasuhi BURSAL Maliyet Muhasebesi ilkeler ve Uygulama. 7.Baskı İstanbul 1983 s.75105

6.N. SAYGILIOĞLU E. GÖKER. Defterler ve Dönem Sonu İşlemleri 1984 s. 181190

[\(*\)](#) **Maliye Bakanlığı, Gelirler Başkontrolörü.**

- [\(1\) KDV Kanunu'nun 27/4.maddesine göre, KDV uygulaması bakımından emsal bedelin tayininde genel idare giderleri ve genel giderlerden mamule düşen hissenin bedele katılması zorunludur.](#)
- [\(2\) Şükrü KIZILOL, Danıştay Kararları ve Özelgeleri, Yaklaşım Yayınları, Cilt 2, s.25232532](#)

[3](#) 163 Nolu VUK Genel Tebliği 27 Ocak 1985 Gün ve 18648 Sayılı R.G'de yayımlanmıştır.

